



Hungary-Slovakia
Cross-border Co-operation
Programme 2007-2013

European Union
European Regional Development Fund



Budujeme partnerstvá

Spoznávanie spoločných kultúrno – historických koreňov našich predkov

Aktivita č.5: Historický workshop

Slovenský partner obec Mojmirovce v rámci aktivity č. 5 projektu Spoznávanie spoločných kultúrno – historických koreňov našich predkov, financovaný z Programu cezhraničnej spolupráce Maďarská republika – Slovenská republika 2007 – 2013, financovaný z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (bližšie informácie k projektu na webovej stránke programu www.husk-cbc.eu) zabezpečil výrobu dobových odevov historicky významných osobností Mojmirovci a Csömöru (MR) z čias Rakúsko Uhorskej monarchie. Gróf Anton Grasalkovič, mojmirovský rodák, bol kráľovským radcom cisárovnej Márie Terézie, tútorom baróna Imricha Hunyadyho, ktorý zveľadil panstvo Hunyadyovcov v Mojmirovciach (vtedajšom Urmíne) a vo veľkom rozbehol chov oviec a koní. Uvedená aktivita sa zamerala na rozvoj vedomostí z histórie, ako základ pre zlepšenie spoločenskej a kultúrnej úrovne obyvateľov. Do realizácie uvedenej aktivity boli zapojené obidve zúčastnené strany projektu, ako aj miestne podnikateľské subjekty.

Obsah tohto článku nereprezentuje oficiálne stanovisko Európskej únie.

Cisárovná Mária Terézia



Mária Terézia sa narodila vo Viedni 3. mája 1717. Cisár Svätej ríše rímskej Karol IV. mal so svojou manželkou Alžbetou Kristínou Brunšvicovou jedného syna a tri dcéry. Syn Leopold Ján

zomrel niekoľko mesiacov po narodení a nového mužského potomka sa Habsburg nedočkal. Aby zaistil nedeliteľnosť monarchie pozmenil tzv. „pragmatickú sankciu“, nástupnícky rád v prospech svojej najstaršej dcéry Márie Terézie. Krásna a temperamentná svetlovláska bola po dlhých jednaniach a množstvách ústupkov prijatá zdedenými zemami i hlavnými európskymi mocnosťami, ale čoskoro sa ukázalo, že písané zmluvy sú len obyčajné zdrapy papiera. Keď Mária Terézia usadla vo svojich 23 rokoch na trón, všetci okolití panovníci sa snažili odtrhnúť z rakúskej monarchie kúsok územia pre seba. Súčasný útok pruských, bavorských, francúzskych a saských vojsk predznamenoval v očiach súčasníkov takmer istú katastrofu. Najprv bolo obsadené Sliezko a časť Rakúska. Vzápätí v Prahe holdovali Česi novo uznanému kráľovi Karlovi Albertovi z rodu bavorských Wittelsbachov. Mária Terézia bola mimoriadne prakticky založená, veľmi hospodárna a pilná, čínorodá a taktiež veľmi vtipná a bystrá. Podľa tvrdenia svojej komornej bola navyše mimoriadne otužilá. Nepoznala strach z prievanu, nevedela, čo je reumatizmus a dokonca aj v zime bolo okno jej pracovne v Hofburgu otvorené a vietor fúkal na listiny sneh. V mladosti to bola pôvabná a vraj dokonca krásna plavovláska s živými očami a pravidelnou tvárou. Až v staršom veku ju veľká obľuba v jedle zmenila v tučnú, ale prívetivú matrónu. Historici tvrdia, že mala dobrodružnú povahu. Vie sa, že často bola prudká, náladová a rozmarná. Dokázala si však získať úctu a sympatie aj svojich protivníkov. Pruský kráľ Fridrich II. o nej povedal: „Robila česť svojmu trónu a rodu.“ Zo schudobnutých rakúskych zemí vďaka svojim organizačným schopnostiam a bystrému úsudku vybudovala silný a prosperujúci celok.

Svojho budúceho manžela Františka Štefana spoznala, keď v pätnástich rokoch dorazil do Viedne na námluvy. Márii Terézii mala vtedy 6 rokov. Okúzli ju. Na rozdiel od tichých Habsburgovcov bol bezprostredný a veselý. Keď si ho nakoniec v devätnástich rokoch brala, vzdávala sa z lásky. Máriu Teréziu zbožňoval a hovoril jej maznavo Rézi a on a jemu „Mein herz“ alebo „Mon cher Alter“ (drahý starúšik). Samozrejme predstavovala v tomto vzťahu dominantnú polovicu, ale cisár nebol nikdy obyčajnou bezvýznamnou figúrkou. Jeho hlavnou doménou boli finančné transakcie a podnikateľské aktivity. Vlečúce sa vojny o dedičstvo a ich následky Máriu Teréziu poučili a presvedčili, že monarchia je zrelá na reformy. Začala dlhá, ale radikálna premena feudálnej ríše v centralizovaný štát. Viedeň sa stala sídlom nových ústredných úradov a štátny úradníci postupne prevzali množstvo funkcií, ktoré dovtedy patrili stavovským obciam jednotlivých zemí. Išlo predovšetkým o vyberanie daní, odvody do armády a o výkon niektorých súdnych právomocí. Pracovitosť a praktické zameranie „cisárovnej“ dobre zapadli do vtedajšej osvieteneckej atmosféry, ktorá postupne ovládla európske dvory. V povedomí širokej verejnosti zostáva predovšetkým školská reforma, ktorou bola v jej zemiach zavedená povinná školská dochádzka a vytvorený na vtedajšiu dobu dokonalý školský systém. V Čechách, na Morave aj v Dolnom Rakúsku vyrástli manufaktúry, stavala sa kasáreň, nemocnice a starobince. Mária Terézia okrem vladárskych a diplomatických povinností mala taktiež povinnosti materské. S Františkom Štefanom mala 16 detí. Sama o tom píše: „Nehladiac na starobu, neduhy a povinnosti, ktoré ma ťažia, bola mi výchova detí vždy veľkou a nadmieru milou povinnosťou.“ Vštepovala svojim deťom predovšetkým zmysel pre povinnosť a schopnosť dôstojne reprezentovať. Výhodné diplomatické sobášy boli samozrejmosťou. Nie vždy však priniesli tieto chladné kalkulácie očakávaný zisk, o rodinnom šťastí nehovoriac. Známy je tragický osud Márie Antoinetty, ktorá bola popravená behom Veľkej francúzskej revolúcie. Po smrti Františka Štefana v roku 1765 sa Mária Terézia stiahla do ústrania a až do konca života chodila väčšinou v čiernom. V čase oddychu sa vraj venovala ženským domácim prácam. Dodnes to pripomínajú šatôčky známeho Pražského Jezuliatka, ktoré vlastnoručne vyšivala. Zomrela vo Viedni 28. novembra 1780.

Gróf Anton Grasalkovič



Narodil sa 6. marca 1695 v Urmíne (Mojmírovce) a zomrel 1. decembra 1771 v maďarskom Čemerí. Jeho osud bol veľmi zaujímavý. Pochádzal z rodiny srbského aristokrata, ktorá v polovici 17. storočia získala pozemky na dnešnom území Slovenska. Jeho otec, Ján Grasalkovič, bol správcom hradu Beckov. Jeho matka sa volala Zuzana, rodená Egreshdi. Anton bol ženatý trikrát a vychoval 4 dcéry a dvoch synov.

Študoval na gymnáziu v Nitre a súkromné právo v Trnave spolu s Andrejom Dubnickým. Advokátsky sľub zložil v roku 1715. Najprv pracoval ako notár kráľovského súdu, od roku 1720 bol advokátom kancelárie biskupa vo Váci a od roku 1724 komorným radcom. Od roku 1731 pracoval na kráľovskom dvore ako radca a od roku 1751 bol osobným strážcom maďarských korunovačných klenotov. Bol tajný radca, kráľovský vyslanec Aradskej a Novozámockej provincie.

Bol učeníkom Habsburgovcov, expert maďarského práva, národného hospodárstva, dobrý organizátor. Aj jeho zásluhou bola dobre vyzbrojovaná a zásobovaná armáda úspešná v prusko-rakúskych vojnách.

Pod jeho vedením sa kráľovské výnosy vzrástli. Bol navrhnutý a realizovaný plán na zjednodušenie činnosti komory, pomáhal pri riešení problémov so zahraničným obchodom, vyberaním cla a riešil aj posilňovanie meny. Pre toto všetko si získal priazeň všetkých Habsburgovcov, najmä Márie Terézie.

S kráľovskými darmi, manželstvom a tiež s nákupmi získal obrovské majetky, predovšetkým na území medzi riekami Tisa a Dunaj oslobodenými od Turkov, ktoré spolu so získanými titulmi ho vyniesli z relatívne malej zemianskej rodiny medzi najväčšie uhorské magnátske rodiny.

Na dnešnom území Slovenska vlastnil obce Komjatice (spolu s Kmet'ovom, Horný a Dolný Vinodol, Černík) Ivanka pri Dunaji. Postavil dnešný prezidentský palác v Bratislave – Grasalkovičov palác.

Podieľal sa na barokovej prestavbe hradu v Bratislave, finančne podporil výstavbu piaristického kostola v Nitre, financoval výstavbu zámku v Komjaticiach (už neexistujúci, vyhorel), tiež podporoval výstavbu kostola. Postavil luxusný zámok v centre Gödöllő. Postavil zámok v Hatvane a kláštor v Máriabesnyő, kde je aj pochovaný.

Anton Grasalkovič bol povýšený v roku 1732 na baróna a v roku 1743 na vojvodu.

Za svoje zásluhy bol ocenený veľkým krížom svätého Štefana.

V historických kanáloch je uvedené, že rodina Huňadyovcov, ktorá významne ovplyvnila

ekonomický, kultúrny a duchovný život na území dnešného Slovenska, kúpil majetky rodiny Grasalkoviča.

V roku 2010 sme si pripomenuli 316. výročie narodenia kniežaťa Antona Grasalkoviča, mecenáša kultúry a umenia, odborník na právo a ekonomiku, rodáka z Mojmíroviec.

Barón Ján Nepomuk Imrich Huňady

Narodil sa 14. októbra 1735 v Čereňanoch. Zostal jediným potomkom urmínskej vetvy rodu. V mladosti študoval na jezuitskom kolégiu v Trenčíne, kde mal nad ním patronát jeho strýko a jezuita Juraj.

Už ako jedenásťročný sa naučil dobre latinský. Keď zomrel jeho otec Ján, na správu majetkov mladého dediča boli podľa uhorských zákonov ustanovení tútori Anton Grasalkovič a Štefan Jezernický. Za tútorstva sa opravil urmínsky kaštieľ. Oprava bola vtedy nevyhnutná aj kvôli bezpečnosti knižnice a archívu. Opravili hlavne strechu a pivnicu.

V roku 1755 Huňady získal titul baróna. Vtedy mal iba 20 rokov. Oženil sa o rok neskôr v urmínskom kostole, čím sa skončilo obdobie tútorátu. Za manželku si zvolil mladú barónku Alžbetu Hallerovú, dcéru generála zo Sedmohradska. V rokoch 1758 až 1776 sa im v Urmíne narodilo početné potomstvo, z ktorého sa dospelosti dožilo päť dcér a jediný syn Alojz Samuel.

Barón Huňady sa venoval najmä správe a rozširovaniu majetkov. Právom ho môžeme považovať za zakladateľa ich modernej správy, ktorú začal presúvať do Urmína. Vytvoril tu centrálny archív a účtovnícku kanceláriu. Do Urmína povolával nemeckých odborníkov. Začal vo veľkom rozbiehať chov oviec a koní. Vtedy sa položili základy feudálneho veľkopodnikania Huňadyovcov na ich rozsiahlych majetkoch. Barón Huňady skonal dňa 22. augusta 1792 na svojom šomod'skom majeri v Simongáte. Pochovali ho 6. septembra v krypte kostola v neďalekej dedine Mesztegyő.

Portrét baróna sa nezachoval, odev bol ušitý podľa predlohy dobového odevu iného šľachtica, z obdobia jeho života.

